



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Bernardi Primi Clarævallensis Abbatis, Ordinis
Cisterciensium Antesignani, melliflui Ecclesiæ Doctoris
Sermones In Dominicis & Festa per annum**

Bernardus <Claraevallensis>

XIV. De vers. 12. & 13. In manibus portabunt &c. Super aspidem &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39254

ris victus, ante conflictum non celo, sed tuba prosteritur. *Nondum restitisti usq; ad sanguinem*, ait strenuus ille dux ¹ qui leonis huius noverat va- ¹ Heb. 12. b
 num esse rugitum. Et alius quidam: *Resistite inquit diabolo, & fugiet* ^m Iacob. 4. b
à vobis m.

S E R M O XIV.

De ψ. XII. & XIII. *In manibus portabunt te, &c. super aspidem
 & basiliscum ambul. &c.*

A Gamus, Fratres, gratias factori nostro, benefactori nostro, redempto-
 ri nostro, remuneratori nostro, aut potius spei nostræ. Ipse enim re-
 tributor, ipse retributio nostra, nec aliud jam quàm ipsum expectamus ab
 ipso. Primum quod nobis præstitit, nos ipsi sumus. Siquidem ipse fecit ^{Deo quadri-}
 nos, & non ipsi nos. Parum ne tibi videtur istud, quia te fecit? Cogita ^{fariam debe-}
 qualem te fecit. Nempe etiam secundum corpus egregiam creaturam, sed ^{mus gratiarū}
 secundum animam magis, utpote imagine creatoris insignem, rationis ^{actionem.}
 participem, capacem beatitudinis sempiternæ. Porro secundum ambo si- ^{Dei in nos}
 mul præ cæteris creaturis maximè admirandam, cohærentem sibi incom- ^{beneficia}
 prehensibili artificio, investigabili sapientia conditoris. Itaque tam ma- ^{eleganter ex-}
 gnum hoc donum, quàm magna res homo. Sed quàm gratuitum putas? ^{pendit.}
 Planum est, quia nihil ante promeruit, qui penitus nihil fuit. An postea ^{1. Beneficium}
 sperabatur gratiam retributurus auctori? *Dixi Domino, Deus meus es tu,* ^{Creationis.}
quoniam bonorum meorum non eges ^a. Non igitur necessariam retributurus ^a Psal 15. a
 gratiam ei qui sic per omnia sibi sufficit, sed devotas relaturus gratias ei
 qui sic meruit, sperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorum lumen,
 si quis usum aurium, si quis narium, si quis manuum, si quis pedem tibi
 præpeditum aliquomodo reparasse videretur, si quis sopitam quavis oc-
 casione excitasse in te rationem: quis non alius tibi vehementissime suc-
 censeret, si quandò forte beneficii huius immemorem, aut benefactori
 deprehendisset ingratum? Enim verò Dominus Deus tuus, ipsa etiam ti-
 bi instrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modò fecit, sed &
 compegit etiam & formavit, ac suo quoque illustravit officio. Quomodo
 non is omni jure sibi gratias exigit ampliores?

Nam ne hoc quidem (licet maximo) contentus munere, qui dedit ut ^{2. Beneficium}
 esses, qui ante non fueras, adjecit etiam unde subsisteres, qui jam eras, ^{conservatio-}
 Nec minus liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter est operatus *Faciamus,* ^{nis}
 (inquit) *hominem ad imaginem & similitudinem nostram* ^b. Quid verò po- ^b Gen. 1. c
 stea? *Et præsit piscibus maris, & bestiis terræ. &c.* Nam & cœlestia sese ele-
 menta in usus creasse tuos, ante docuerat. Nempe facta memorantur,
 ut essent *in signa, & tempora, & dies & annos.* Cui putas? Nulli utique nisi
 tibi

tibi Cætera siquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Quàm copiosus in secundo hoc beneficio, quàm liberalissimus fuit. Quanta igitur largitus est ad sustentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad consolationem, quanta ex hoc jam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem. Verum hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico dupliciter gratis? Sine merito tuo, sine labore tuo. Nempe *dixit, & facta sunt* ^c. An idcirco minus devotus, minus obnoxius, minus gratus es, quod hæc quidem sicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? Perverfi cordis est occasiones ingratitude vestigare. Nemo id facit nisi qui etiam gratis esset ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus utile, quam quod præstanti minimè difficile fuit. Alioquin si forte quod ei laboriosum, tibi magis commodum ducis, ex te ipso tibi iudicium hoc: nec te alibi illud putem quàm apud te didicisse. Sic præstares libentius ipse fratri tuo absque incommodo tuo. Verum etsi gratis præstare velles, nolles tamen ut hanc tibi ille prætenderet ingratitude causam.

3. Beneficium
Redemptionis.

Cæterum ex hoc jam tertium opus tuæ redemptionis attende. Non est velamen excusationis, laboratum prorsus in ea. Gratis hoc quoque præstitum est, sed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum, plane non gratis. Salius factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. Quid ad hæc dormitat affectio? Imo vero mortua est illa, non dormit quæ huic beneficio non respondet, quæ se totam non effundit in gratiarum actionem, & vocem laudis. Nam & cætera duo evidentissimè tertium hoc commendant, ut in eis quoque vera fuisse dilectio comprobetur; non propterea de facili præstans quod nollet aliter, sed quod non aliter oportet. Itaque fecit te Deus tuus, fecit tam multa propter te, facit propter te & semetipsum. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis* ^c. Quid adhuc restat? Factus est ipse tecum caro una, te quoque secum faciet spiritum unum. Non recedant hæc quatuor à corde tuo, non ab ore, non à memoria, non ab affectione. Hæc cõgita semper, in his jugiter delectare. His velut quibusdam stimulis urgens sollicita animam tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum qui tam multipliciter suum tibi erga te commendat amorem, Memento sanè quod idem ait ^e: *Si diligitis me, mandata mea servate.* Serva igitur mandata Creatoris tui, serva mandata benefactoris tui, redemptoris tui, remuneratoris tui.

d Ioan. 1. b
4. Beneficium
remuneratio-
nis.

e Ioan. 14. b

Sed si hæc quatuor, quot sunt mandata? Omnes novimus decem esse. Itaque per quaternarium hunc decalogum legis multiplicans, veram habes quadragesimam, tenes quadragesimam spiritualem. Tantum sta in-
timore,

In Psalmum XC. Qui Habitat, Serm. XIV. 551

timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Cave serpentis astutiam, observa insidias inimici. Nempe quadruplici tentamento quadrifariam impedire conatur actionem quam exigeris gratiarum. Tentatus est in his omnibus Christus, ut veraciter ab Apostolo scriptum *f. Tentatus per omnia pro similitudine absque peccato*. Erit forte qui miretur & dicat quartam sese Domini tentationem non legisse. Verum ut ego arbitror non hoc diceret, si legisse se meminisset *g*, quoniam *tentatio est vita hominis super terram*. Hoc enim qui meminit, non ea tantum triplici tentatione tentatum fuisse Dominum arbitratur, quæ facta est in jejunio deserti, in pinnaculo templi, in vertice montis. Sane in his omnibus erat manifesta tentatio. Verum illa quæ ex tunc & deinceps usque ad mortem crucis ei non defuit, etsi occultior, vehementior tamen fuit. Nec hoc quoque à proposita similitudine videtur abhorrere. Nam & tria illa beneficia quæ jam transire, evidentissima & in lucem posita esse noscuntur. Sane quod ad spem vitæ æternæ pertinet, nondum exhibitum, nec dum pro palatum est nobis. Nihil proinde mirum si sit minus aperta tentatio, ubi etiam causa tentationis occulta. Cæterum & diuturnior & validior ipsa est, quod adversus spem nostram quicquid habet malignitatis exerat inimicus.

f. Heb. 4. d

*g. Job. 7. a
Tentationes
Domini quatuor.*

Tentatio contra spem occulta sed gravissima.

h. Matt. 4. a

Cautela pro Prælati qui perverso fine occupant dignitates Ecclesiæ.

Itaque primo quidem ut auctori naturæ ingratos faciat, ampliorem ingerit pro natura sollicitudinem, quemadmodum etiam ipsi Christo efferenti ausus est dicere *h*: *Dic ut lapides isti panes fiant*. Quasi vero figmentum nostrum ignoret ipse qui finxit, aut non curet homines, qui cæli volucres pascit. Quam vero ingratus est ei qui propter hominem universum hunc condidit mundum, quisquis ut substantiam eius quam concupiscit obtineat, procidens non veretur adorare malignum. *Hec omnia* (inquit) *tibi dabo si procidens adoraveris me*. Tu ne illa fecisti miser? Quomodo dabis quæ ille creavit? aut quomodo abs te speranda, quomodo tua adoratione petenda, quæ ab illo condita in illius posita sunt ditione? Jam in hoc quod ait: *Mitte te deorsum*, cave tibi quicumque es qui templi pinnaculum conscendisti. Cave tibi speculator domus Domini. Cave tibi, qui in Ecclesia Christi locum cerneris tenere sublimem. Quam ingratus enim, imò quam injuriosus es illi magno sacramento pietatis, si in illo quæstum æstimes pietatem. Quam infidelis ei qui ministerium hoc sanguine proprio consecravit, si eo quæras gloriam tuam, quæ nihil est; quæras quæ tua sunt, non quæ Iesu Christi? Quam indignè respondes eius dignationi, qui in dispensatione humilitatis suæ sublimè esse te fecit, cœlestia tibi sacramenta commisit, cœlestem forte & ampliorem quàm ipsis

spiritibus cœlestibus tradidit potestatem. Si deorsum ipse te mittas, sapiens non quæ sursum sunt, sed quæ super terram. Sed & omnis qui de virtutum eminentia, ad inanis gloriæ sese demittit & dejicit appetitum, haud dubium quin Domino virtutum, qui tanta inter nos toleravit ut nobis formam huius imprimeret sanctitatis, pro gratia contumeliam reddat.

Tentatio corporalis necessitatis Aspidi comparatur.

Matt. 4. a

Consideremus diligentius, Fratres, ne fortè prima illa tentatio quæ corporalis necessitatis occasione animum turbat, aspidi debeat comparari. Hoc enim animal quodammodo violentum mori nocet, obturat aurem ne audiat vocem incantantis. Quid vero agere nititur in hac parte tentator, nisi ut adversus consolationem fidei aurem cordis obstruat & obturet. Sed non profecit inimicus in eo, non illius præcluserit auditum qui ait: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Nam in eo quod ait: *hæc omnia tibi dabo si procidens adoraveris me;* in malum insidiantis suadibilem sibilum animadvertite draconis. Ferunt illum in arena latitantem, etiam aves volantes flatu attrahere venenato. Quam venenatus hic flatus fuit, *hæc omnia tibi dabo si procidens adoraveris me.* Verum non erat ista quælibet avis, nihil potuit draconis flatus ad illum.

Basilisci monstrofa natura.

Matt. 6. a

Per eam inanis gloria notatur.

Quomodo extinguenda tentatio vana gloriæ.

Matt. 4. a

De basilisco quid dicimus? Monstruosus cæteris solo visu hominem inficere & interficere perhibetur. Ni fallor, vana gloria est. *Videte ne (inquit) iustitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis.* Ac si dicat: *Cavete oculos basilisci.* Sed cui nocere dicitur basiliscus? Ei qui non viderit basiliscum. Alioquin si prior eum videas, jam non tibi nocet (ut aiunt) magis moritur ipse. Ita est fratres. Non videntes necat inanis gloria, cæcos & negligentes, qui se ei ostentant, qui se exponunt; & non potius ipsi inspiciunt, non attendunt, non discutiunt illam, non vident denique quàm sit frivola, quàm sit caduca, quàm vana, quàm inutilis. Si quis eum intueatur hoc modo, moritur basiliscus, nec jam occidit eum gloria, sed occiditur magis & occidit ei quodammodo versa in pulverem, imò redacta in nihilum. Puto autem, non est quærere quid ad inanem gloriam ea tentatio visa sit pertinere, ubi dictum est: *Si filius Dei es, mitte te deorsum.* Ut quid enim hoc nisi ut videretur, ut laudaretur à basilisco?

Pulchrè insultat Diabolo Christum tentanti.

Et vide quomodo seipsum occultaverit basiliscus, quasi ut non possit ante videri. *Scriptum est (inquit) quoniam Angelis suis mandavit de te, & in manibus tollent te.* Quid scriptum est maligne, quid scriptum est? *Angelis suis mandavit de te.* Quid mandavit? Animadvertite & videte quoniam subticuit malignus & fraudulentus, quod malignitatis suæ commenta dissolveret. Quid enim mandavit? Nempe quod in psalmo sequitur: *Vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Nunquid in præcipitiis? Quæ
lis via

lis via hæc de pinnaculo templi mittere se deorsum? Non est via hæc, sed ruina; & si via, tua est, non illius. Frustra in tentationem capitis intorfisti, quod scriptum est ad corporis consolationem. Huic enim necesse est custodiri, cui timendum ne offendat ad lapidem pedem suum. Non est quod custodiatur, cui non est quod timeatur. Quid vero taces & illud quod sequitur: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem?* Te enim hæc parabola tangit. Monstruosa malignitas, monstruosis appellationibus conculcanda signatur. Nec modo ab ipso capite, sed etiam à corpore universo. Siquidem adversus Dominum post ternam confusionem hanc non jam serpentina calliditate, sed crudelitate usus est leonina, usque ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Sed manifestè etiam leonem te conculcavit leo de tribu Juda. Sic & adversum nos, Fratres, ut in cæteris omnibus viderit se frustratum, toto jam furore persecutionem suscitatur, qualis non fuerit ab initio; ut vehementia tribulationis regnum cœlestes sperantibus intercludat. Felix anima, quæ & ipsum leonem potenti virtute conculcans, violenter illud rapere prævalebit.

Ex hoc itaque, dilectissimi, tanquam super aspidem & basiliscum cautius & sollicitius ambulemus. Caveamus omnem radicem amaritudinis, ut nemo nostrum mordax inveniatur, nemo audax, vel ardens, nemo inexorabilis aut repellis. Nec vero deorsum mittamus nos, sed transcendamus & transeamus lethalem gloriæ temporalis obtutum, ut quomodo scriptum est: *Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum*^m. Conculcemus quoque leonem pariter & draconem, ut neque illius rugitus terreat, nec istius flatus inficiat. Videntur hæc quatuor monstra affectionibus æquè quatuor singula singulis incubare. Cui ergo potissimum draco insidiatur? *Estimo quia cupiditati*, quod hanc noverit esse radicem malorum omnium, & quæ maxime cor subvertat. Inde enim etiam quasi consulens dixitⁿ, *hæc omnia tibi dabo*. Nam de leone quidem manifestum est, quod nisi ad januam *timoris* terrificos non dat rugitus. Porro *tristitia* fores aspis observat, quod eas maxime moribus suis pervias arbitretur. Unde & ad Christum Dominum, donec jam esurientem cerne-
ret, non accessit. E contra sanè caveat necesse est *lætitia* basiliscum, quod eo potissimum aditu venenatos ingerere soleat radios oculorum; nec vana gloria nisi ob lætitiæ noceat vanitatem.

Illud quoque considera, an fortè virtutes quatuor, quatuor his tentationibus opponere valeamus. Leo rugiet, quis non timebit? Si quis ille fuerit, *fortis* erit. Sed frustrato leone, draco absconditur in arena, ut virulentis flatibus attrahat animam, insufflans ei quodammodo concupiscentiam

^m Prov. 1. b
Quatuor mon-
stra 4. affe-
ctionibus in-
cumbantia.

ⁿ Matt. 4. b

Quatuor vir-
tutes totidem
tentationibus
oppositæ.

pietentiam terrenorum. Quis putas illius prævitetabit insidias? Nemo utique nisi *prudens*. At forte dum ad ista descendere caves, urget quis molestia: & ecce protinus aspis adest, Nam opportunum tempus sibi invenisse videtur. Quis non exasperabitur ab aspide ista? Nempe vir *temperans* & modestus, qui sciat abundare, & penuriam pati. Puto ex hac occasione fascinare te volet male blandiens oculus nequam. Quis avertet faciem suam? Profecto *justus*, qui non modo non ipse sibi accipere gloriam quæ Dei est, sed ne ab alio quidem recipere velit oblatam: si tamen ille sit justus, qui juste quod justum est exequatur, qui justitiam suam non faciat coram hominibus, qui denique etsi justus fuerit, caput non levet. Hæc enim virtus specialiter in humilitate consistit: Hæc intentionem purgat, hæc quoque meritum omne eo veracius & efficacius obtinet, quo minus arrogat sibi.

S E R M O XV.

De *ψ. XIV. Quoniam in me speravit liberabo eum: protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.*

Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos: dicit Dominus ^a. Tollite jugum meum super vos, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve. Laborantes ad refectioem invitatur, ad requiem provocat oneratos. Non tamen interim onus subtrahit aut laborem, magis autem onere alio, alio labore commutat; sed onere levi, suavi jugo, in quibus requies ac refectio: etsi minus appareat, tamen inveniatur. Grave onus iniquitas sedens super talentum plumbi ^b. Sub hac gemebat sarcina qui dicebat ^c: *Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum: & sicut onus grave gravatæ sunt super me.* Quod ergo onus Christi quod onus leve? Ut quid ego sentio, onus beneficiorum, dulce onus, sed ei qui sentit, ei qui experitur. Alioquin si non invenias, si non advertas, grave omnino & periculosum. Oneriferum animal homo tempore suæ mortalitatis. Si adhuc portat peccata sua, onus est grave; si jam forte exoneratus est à peccatis, minus quidem grave; sed si sanum sapiat, non minus grande onus inveniet hanc ipsam quam diximus exonerationem. Onerat nos cum exonerat Deus: onerat beneficio cum exonerat peccato. Vox onerati ^d: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Vox onerati ^e: *Exi à me quia homo peccator sum Domine.* Vox onerati ^f: *Semper enim quasi tumentes super me fluctus, timui Deum.* Semper (inquit) timui: sicut ante, sic post acceptam indulgentiam peccatorum. Beatus homo qui ita semper est pavidus, nec minori angitur sollicitudine, ne forte obruatur beneficiis, quam peccatis.

Ad

^b Zach. 5. c
^e Ps. 37. a *
 Onus peccati
 grave levi
 Christi onere
 commutatur.

Onerat nos
 Deus benefi-
 cio, cum exo-
 nerat peccato.
^d Psal. 115. a
^e Luc. 5. b
^f Job. 31. c